

4. Regulation (EU) 2024/900 of the European Parliament and of the Council of 13 March 2024 on the transparency and targeting of political advertising. *Official Journal of the European Union*. 2024. L Series. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/900/oj>

5. Van Drunen M. Z., Helberger N., Ó Fathaigh R. The beginning of EU political advertising law: unifying democratic visions through the internal market. *International Journal of Law and Information Technology*. 2022. Vol. 30, Iss. 2. P. 181–199.

6. Recommendation CM/Rec(2022)12 of the Committee of Ministers to member States on electoral communication and media coverage of election campaigns. 06.04.2022. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680a6172e>

7. Meta and Google, Don't Throw European Voters Under The Bus. *Liberties.eu*. 2024. URL: <https://www.liberties.eu/en/stories/meta-google-advertising-bans/45513>

8. Дорожня карта з питань функціонування демократичних інституцій в Україні. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/UA_Dorozhnya-karta-z-pytan-funktsionuvannya-demokratychnyh-instytutov.pdf

Володимир СЕРВЕТНИК

*доктор філософії (PhD) з публічного управління та адміністрування,
старший викладач Києво-Могилянської школи врядування
імені Андрія Мелешевича*

СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ ДОСВІДУ США В УКРАЇНІ

Ключові слова: публічне управління, справедливе правосуддя, ветерани війни, суди у справах ветеранів, терапевтична юриспруденція, ресоціалізація, інститут пробації, публічна політика.

Мета дослідження: розкриття засад публічного управління процесом забезпечення справедливого правосуддя для ветеранів в Україні на основі аналізу досвіду США щодо функціонування програм на базі судів у справах ветеранів (VTC) та розроблення механізмів їх адаптації до національної правової системи.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції розвитку українського суспільства, зумовлені тривалими наслідками повномасштабної війни, вимагають якісних змін у підходах до формування публічної політики

реінтеграції. Безпрецедентне зростання кількості ветеранів, значна частина яких повертається до цивільного життя з наслідками бойових травм та тривалого перебування в зоні бойових дій, визначає потребу в адаптації органів публічної влади до нових викликів. Традиційна каральна система кримінальної юстиції, орієнтована на ізоляцію, демонструє низьку ефективність щодо ресоціалізації осіб із військовим досвідом. Застосування лише каральних заходів без усунення першопричини девіантної поведінки (бойової травми) призводить до маргіналізації ветеранів та високого рівня рецидиву.

Найбільш системним прикладом впровадження принципів публічного управління процесами ресоціалізації правопорушників із бойовим досвідом є практика США, де з 2008 року функціонують спеціалізовані суди у справах ветеранів (Veterans Treatment Courts – VTC). Їхня діяльність ґрунтується на концепції «терапевтичної юриспруденції», яка розглядає судові процедури як соціальну силу, здатну спричинити терапевтичні наслідки. Процедура VTC є гібридним механізмом, що поєднує судовий примус із медико-соціальним супроводом, де замість ув'язнення ветерану пропонується контрольована програма лікування тривалістю 12-24 місяці.

Аналіз американської моделі дозволяє виділити ключові переваги:

- зниження рецидивізму, де саме залучення лікування дозволяє знизити рівень повторних злочинів до 14%;
- економічна оптимізація, оскільки витрати на амбулаторне лікування є значно нижчими за кошти на утримання особи в пенітенціарному закладі;
- інноваційне наставництво, таке як залучення ветеранів-волонтерів за принципом «рівний-рівному» підвищує довіру до системи та мотивацію до змін.

Водночас існують ризики, такі як етична дилема примусового лікування, географічна нерівність доступу до програм та загроза інституційної стигматизації ветеранів як специфічної групи правопорушників.

В Україні пряме копіювання моделі VTC неможливе через статтю 125 Конституції, яка забороняє створення надзвичайних та особливих судів. Тому пропонується узгоджена модель адаптації через наступні кроки:

1. Запровадження судово-реабілітаційної процедури (veteran dockets), шляхом виділення окремих днів/годин для розгляду справ ветеранів спеціально підготовленими суддями в межах чинних місцевих судів.

2. Спеціалізація суддів, шляхом впровадження навчальних курсів у Національній школі суддів України щодо впливу бойової психотравми на поведінку особи.

3. Модернізація пробації, шляхом перетворення органів пробації на координаційні хаби, що забезпечують розширену передсудову доповідь з оцінкою психологічного стану та бойового шляху ветерана.

4. Інтеграція менторства, шляхом залучення громадських організацій для створення інституту ветеранів-менторів при центрах пробації.

Висновки. Діяльність органів публічного управління у сфері кримінальної юстиції щодо ветеранів має пріоритетувати не ізоляцію, а комплексну ресоціалізацію. Справедливе правосуддя в Україні повинно базуватися на індивідуалізації відповідальності, де покарання виступає інструментом спонукання до психологічної та соціальної реабілітації. Зазначене дозволить знизити рівень рецидивної злочинності та забезпечити ефективну інтеграцію ветеранів у цивільне життя без порушення принципів рівності перед законом.

Список використаних джерел

1. Блінов О. А. Психологія бойової психічної травми : монографія. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051503.pdf>
2. Russell R. T. (2009). Veterans Treatment Court: A Proactive Approach. *New England Journal on Criminal and Civil Confinement*, 35 (2), 357-372. URL: <https://ncsacw.acf.gov/research/bibliography/veterans-treatment-court-a-proactive-approach/>
3. Шинкаренко В. (2024). Для чого Україні потрібні суди у справах ветеранів. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/01/23/7438521/>
4. Конституція України : Закон України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР.

Ганна ТАРАНЕНКО

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – МЕРКОСУР: УГОДА ПРО ПАРТНЕРСТВО ЯК КАТАЛІЗАТОР МІЖНАРОДНО-ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Ключові слова: Європейський Союз, Меркосур, Латинська Америка, міжнародна інтеграція